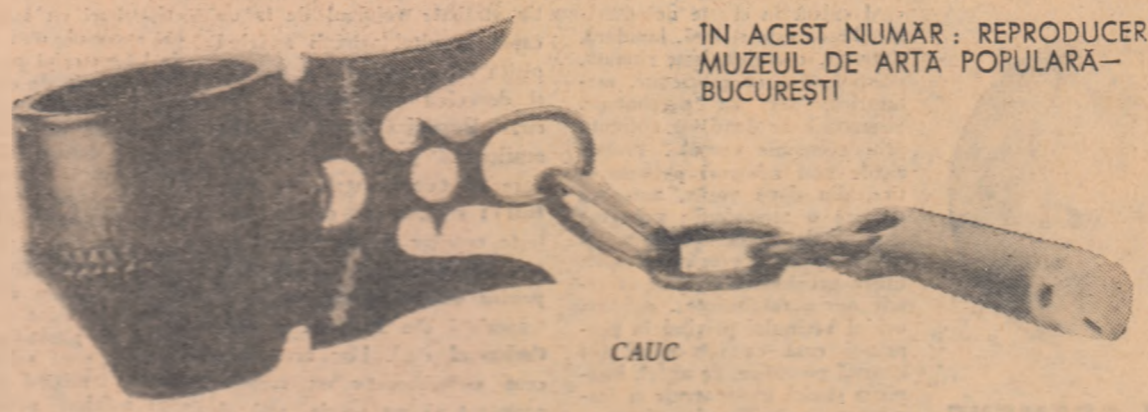

V. VOICULESCU: POEZII INEDITE

6 PROZATORI TINERI

D. MICU: DISCUȚIE DESPRE CRITICĂ

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ: „METAFORĂ ȘI VIZIUNE“

ÎN ACEST NUMĂR: REPRODUCERI DIN MUZEUL DE ARTĂ POPULARĂ—BUCUREȘTI

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VA !

gazeta literară

Anul XIII ● Nr. 49 (736) ● Jui 8 decembrie 1966

● ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ●

8 pagini: 1 leu

OALE DE HUREZ

Unele călătorii biblice a facerii de olari a fost cuprinsă. Prea e să-lăscă treabă aceea pe care a dus-o, căci, la înălțimea Creatorului, alcătind pământul, pământului, lichiditatea spațiului și, în cele din urmă, pe om: lui miel lui de ici, de colea, îl amestecă, îl frământă, îi dădu trup, îl săpui, apoi suflă dubul asupra lui. Exact ceea ce face omul meu din Hurez și ceea ce au făcut cohortele de autemergători ai breslei sale, fără modificări esențiale: își inscripționează spiritualitatea pe vase, lăudându-și linia, culoarea și reprezentările din naturile lor — matri de spirit și geografice — cu precizarea că omul face acel lucru special care poartă numele de vas de Hurez. (Nu Horez; numele localității vine, rice-se, de la hureze...) N-ai cum să-i spui altminteri: e privilegiul unicelelor, cum n-ai cum să-i spui altminteri: același misterios albastru de Varoneș, așa notat în ierarhia valorilor mondiale de artă, ori seducătoarea transparență a cerului maramureșan, sub care se mariază de minune culorile, ori romboidală coloană ce glorioasă stilpud de pridvor românesc prin verticala brâncușiană, exprimând echilibrul spiritual al unui popor, limpedea lui aspirație spre infinit. Așa stau lucrurile cu unicelele, micile sau marile înfăptuiri care n-au pereche.

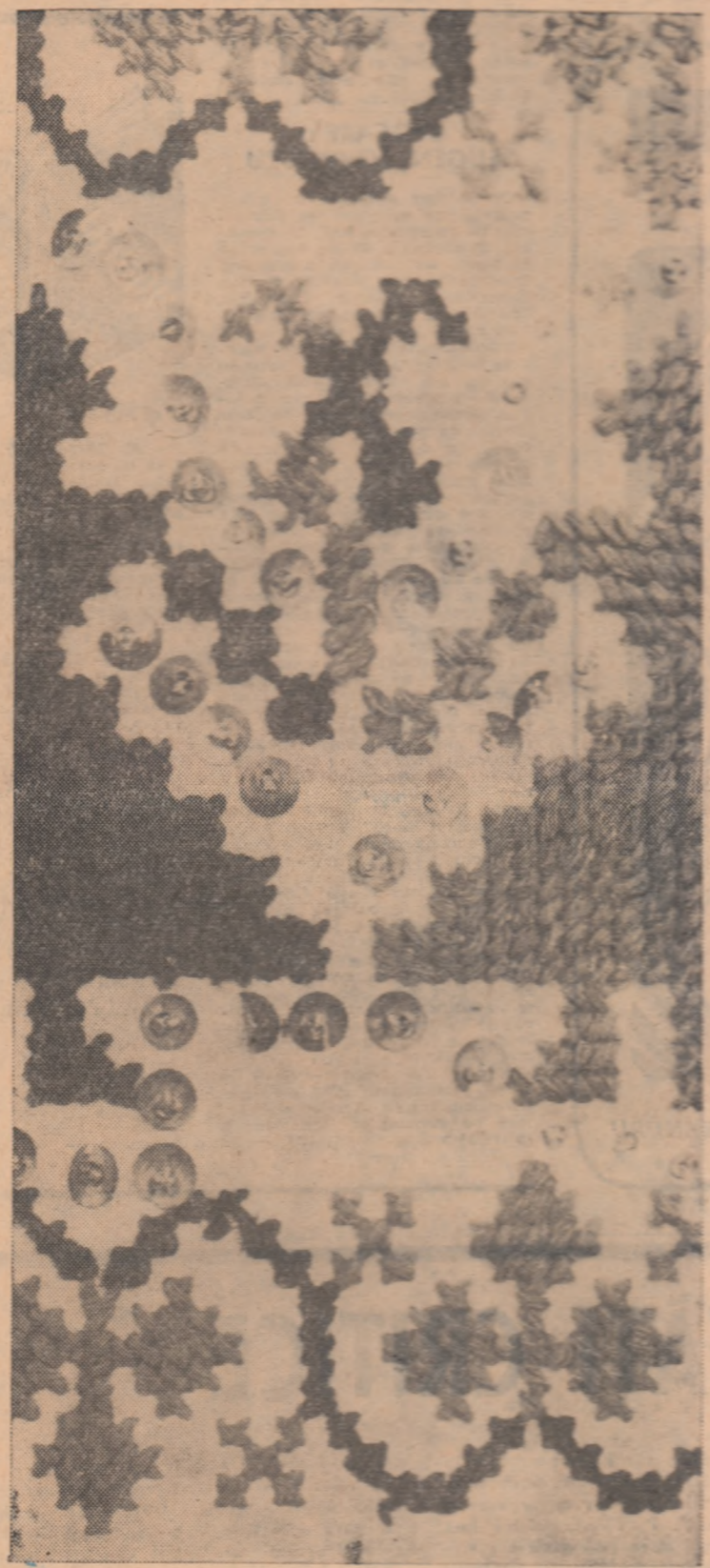
...cărora omul meu înspreprinde teribilele aventuri. Căci începe în creasta de cocșu de muntele Marginea și ținește la suprafață bulgări cu alumina, din care își prepară alb-lăptosul smălțului al vaselor. Pământurile roșcate le recoltează din panta nisipoasă numită Vai, în care izvoarele feruginoase realizează vaste depozite de pământ impregnate cu oxizi de fier. Negrul se extrage din spinarea de bivoli a culmii Obreja, unde au existat cindva codri adinci, a căror imagine mortificată s-a transmis straturilor de smalt foarte gras, bun de smălțat oale. Cu verdele de smaragd, cu ochiul pisicii, e destul de zgir-cită natura: îl prepară omul meu, țigănește, arzând în foc deseuri de cupru, obținând splendidă cenușă cu irizări de verde, ca o coadă de păun. Dar să-l privim pe țăranel olar recoltându-și calupii de argilă fină, în nuanțe potolite, de la ocru la galben-sulf, — materie multă și dificilă, pe care o extrage de la adâncimi filtrate, deschizând râni frumoase în dealul Nemetului. Pentru a sluji frumosul, argila trebuie eliberată de starea ei de sălbăticie: bulgării mari, scoși de la patru-cinci metri adâncime, sint duși în căruță cu loitre împletite pină în aria casei olarului, unde se toacă, se mărunțesc cu sapa, se taie cu cuțitoarele, pină ce obosita țărână poate fi așezată în formă conică și bătută — jap! jap! — ca apoi să se pună totul într-un vas cu apă, la troc, unde are de dospit câteva zile. Se așază, în sfârșit, pe un oblon, și dospitura se calcă în picioare descurte, făcând-o cute-cute, se frământă cu coatele, ca piinca, se taie cu sarma, felii, iar feliele ajung bulgărași ovali, aruncați zgomotos pe roata olarului care luncă pe un rulment din măsca de lemn. E scena turnată cu deschidere mică, care se consumă jocul actorilor-gemeni, minurile. Strachina, ulciorul, oala de tuică, ori farfuria solară, pe nume taier, n-us decit formele materializate ale acestui joc nebunesc.

Vasele crude se usucă, apoi se scriu. — Arată-mi, meștere, penitele dumentale, îl rugai pe artist. — Își desfacei treimea degetelor și văzu că unele cu care scria pe blid e un corn de vită mică, din care slobozea culoare prin extremitatea conică. O înlocui cu o a doua, apoi cu o a treia, la fel, desenind în tot atâtea culori motive locale: cocușul hurezean, steaua în cinci colțuri, Moș Crăciunul stilizat, păsări iricale, frunze, pene, bujo-

LUCIAN BLAGA: „Hronicul și cîntecul vîrstelor“

După cum indică și titlul, *Hronicul și cîntecul vîrstelor* este o povestire adevărată și un poem al copilăriei, adolescenței și tinereții lui Lucian Blaga, o autobiografie în felul goetheanei *Dichtung und Wahrheit* și foarte puțin un Bildungsroman ca *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*. Naratiunea cuprinde primii 25 de ani din viața poetului și datează din 1946, a fost scrisă adică la o distanță de alți 25 de ani, cînd activitatea autorului era dacă nu încheiată, în cea mai mare parte efectuată (apăruseră succesiv o ediție definitivă de Poezii, *Opera dramatică* în două volume, *Trilogia cunoașterii*, *Trilogia culturii* și *Trilogia valorilor*, noua culegere de poezii, *Nebănuitele trepte*, volumul de aforisme, *Discobolul*). Ceea ce impresionează și surprinde în același timp în *Hronicul și cîntecul vîrstelor* este autenticitatea, lipsa de literaturizare a textului, care, dacă și merită titlul aditional de cîntec, este pentru că vine de la un poet și de la un filozof incapabil să coboare în zona prozei obiective și să renunțe în întregime la limbașul metafizic. Tocmai de aceea hronicul e cu deosebire interesant pentru viitorul biograf, un document esențial pentru înțelegerea devenirii spirituale a lui Lucian Blaga. Să extragem deocamdată câteva fapte din această generoasă și în același timp discretă autobiografie. Născut la 9 mai 1895 în satul cu rezonanță de la-crimă, Lančrăm, din fostul județ Alba, cel de al nouălea fiu al preotului Isidor Blaga a primit numele Lucian cu inițială convergentă la aceea ale fratrilor săi: Liviu Lionel, Longin, Liciniu etc. Tatăl avea vederi înaintate atît în domeniul rațiunii (era liber cugetător), cit și în acela practic. Citea literatură universală, filozofie (Kant, Schopenhauer) și nu se ferea de David Strauss. Încă mai pozitivistă era mama, preocupată exclusiv de grijile familiei, ale soțului și ale copiilor. Poetul n-a vorbit pină la patru ani și a avut dificultăți în pronunțarea sunetului r. A crescut în mediul rural, unde realitatea se înfățișea cu lumea himerelor, prilej de mirare ca și de spaimă. Foarte sensibil și credincios, nu era retractiv, nici lipsit de exuberanță, plăcîndu-i să călărească vara, cu alți copii, gol. Memorae număidecîtor istorice biblice și putea să le spună „mai fermecător decit oricare alt tovarăș din clasă“, dar a desprins greu literic și le desena cu stîngăci, ca un zugrav care ar lucra „după modele închipuite“. Prietenii de joacă îl denumiau „Lulu popii“. La școala germană din Sebes-Alba, unde a intrat după ce un an învățase în satul natal, în 1902, nu s-a adaptat ușor, dar a perseverat și a ajuns elevul cel mai strălucit. A fost și el, ca toată lumea, „un Vlad Tepeș al gîndacilor“, din obligații didactice, a făcut excursii memorabile pe munte, la Surjan, în universul arhaic al olarilor gușai, evocati și într-o poezie din *Nebănuitele trepte*, sau în satul Caplina din fundul unei văi adinci cu o moară primitivă de lemn ale cărei roți păreau a se mișca de la începutul lumii (satul cu moara lui va intra în piesa *Arca lui Noe* din 1944).

AI PIRU
(Continuare în pagina 7)

Fotografiat: DAN GRIGORESCU

floarea de colț

Prin munți, gonită de tătari,
În vremuri vechi fugea Domnița,
Cu jarul spaimii-n ochii mari;
Ca razele-i plutea coșița.
Uciși în lupte-s toți cei dragi,
Pierî de săbii voievodul.
S-ascunde-ntr-o stejar și fagi,
Ori e-n robie dus norodul.

Pe-nfricoșatul loc, atunci,
O rugă ea șopti ferbinte.
Și-uitînd de ale groazei munci,
Ca-n vis făcu un pas-nainte...
Cu feciorelnic trup și duh,
Căzu de pe înalt coclaur,
Rotînd o clipă prin văzduh
Fuiorul părului de aur.

În mîni cu săbii, într-un salt,
Oștenii s-au zvîrlit grămădă.
Sub ochii lor, e-un slab tresalt,
Domnița s-a dat morții pradă.
Uimiți și muși priviră-n fund
Prăpastia nemăsurată,
C-un ulciur negru-n zbor rotund, —
Și urmă n-au cărit din fată...

Dar cînd să cadă a-nceput,
Colo-n genuena mult adîncă,
Ea tot mai mică s-a făcut
Și s-a oprit pe-un colț de stîncă.
Din trup tulpină s-a desprins,
Clintîndu-se pe strîmta vatră.
Trecu-n petale capul stîns,
Picioarele s-au prins de piatră.

Pe-acel perete, dedesupt,
Cu-o lacrimă schimbată-nroud
Și chip din altă lume ruși,
A răsărit o floare nouă.
Și-ntr-o pustietăți și cer,
Cînd viețile și anii zboară,
Șfioasă duce trai stingher
Domnița de odinioară.

George LESNEA

ARHIVĂ SENTIMENTALĂ LERUI-LER...

Cîntecul poartă avea unei destini pieselor fragile de arhitectură, aruncate printr-o urgie a vremii sub valuri de mare sau astupate de pământ. Fractura unei octave este, într-un asemenea caz, la fel de durabilă ca rușerea unei arcade de piatră: pierderea unui capitol sonor lasă fatal descoperit o coboană de armonii, — sculundarea în uitare a unui requiem sau a unui motet echivalențat cu năruirea, pentru totdeauna, a unui întreg edificiu, o catedrală sau un dom.

Încăpuiți-vă un imn acoperit de ape pină la jumătate, cu trepte de marmură căzîndu-se dramatic și oprindu-se undeva în meant, cu scări coborîtoare afundate sub nivelul plătirii și prăvălindu-se în adînc, cu ogive orbe, indifferente acum luminii, cu vaste portaliuri deschise furtunii, prin care zboară păsări. Asemenea relieve de dimensiuni ciclopeene muzicale sau arhitectonice nouă ne lipsesc. Vechea noastră cultură, a lăutului ars și a lemnului, n-a putut clădi durabil decât în spirit. Totuși cum să însemneză sunetul, păstrîndu-l spontan, curat și ferbinte, pentru o altă ureche care încă nu s-a ivit în timp? Ceva din el mai rămîne, se pare, imprimat în cuvînt — o materie care în trecut amprenta glasului uman ca și lăut.

Ceea ce mă abăntase mai sus este deci, virtual, un text de inimă, dar în text, inutil schelet de cuspinte a cărui ființă muzicală s-a destrămat. Arhitectura exterioară este intactă, admite chiar speculația pedant-filologică, subtilitatei prozodice, dar îi lipsește duhul. Cum cîntau strămoșii?

Este o întrebare pe care mi-am pus-o adesea, numărînd rădăcinile de piatră ale cadranelui solar de la Sarmisgetuza, cu ritmica lor perindare de coboană dispartute, cu geometria lor tulburător de simplă și criptică în același timp, ce ne întorcere sub turnul bisericii de la Densoș de lângă Ilageț, această ciudată cazemată-sanctuar întemeiată din cărămizi romane, insolentă ca un imperiu prin duritatea formelor, încapătă în vigoare și simplitate ca un tîmăr cnez nesupus nimănui... Am reluat aceeași chi-nuitoare întrebare și la Voroneș, sub tipăria cu crengi de stejar și avant a *copacului lui Iesou*, și la Sucevița, suind o dată cu Ingerii în linia seară a lui Climax — și la Dragomirna unde sublimul arhitectural, ca și al freselor, înclinare, cîntă de la sine.

Am reluat-o și nu mi-am putut răspunde; la noi cîntecul e mut... Tac, frescele, tac evanghelierele ferecate în brună de argint, tac iconostasele ce sîlesc glasul să ingenuunche, tac molozit tricolore de la finții, tac pină și înțelele je stielă, deși culorile lor navalnente orbesse lumina... Cum cîntau strămoșii?

Astăzi-amă, poposind în Vechița-Castile, am admirat în muzeul parohial al unei umile biserici de țară, sponche de Aleazar de San Juan, în Mănăstirea lui Cervantes, niște atonifonare cu melodii gregoriene datînd din vremea primilor episcopi vizigoți. Impresionant era că data. Sacrificiu a multe și mult prea multă oarecîre de bivoli se purificase în filele de pergamene ale unei singure cărți, gigantice, îmblăugat spoite în aur, în care fiecare sunet răpunea unei vignete ardente colorate și fiecare ton traducea vizual o scenă. O bună parte din comorile de la Prado se aflau compensate aici. Dar ele se aflau

din belșug echilibrat prin averea de artă a fiecărui mărunț dulap de sacristie din neștiutele bisericute, răspîndite în descurtările galbene sau în sierre din Aragon pină în Estremadura, din Tara Basculor pină în Andalucia. Prin ea, prin această avere fragilă a glasului omeneș, reînviu în emulsiile de acvariu pe fila de pergamene, Spania cea veche, Spania cea cruntă și sultimă, cînta cu glasul ingeresc și emic al Gidului, suind din imagine în imagine pină la extazul lui El Greco și pină la Infernul lui Goza.

Cum suza glasul strămoșilor noștri din veac?

Epocă de a-l reconaște ne-a fost adusă, dauntri, de *Corul Madrid*, prin bagheta strălucitoare și rafinatului artist care este Marin Constantin. Am aflat că, în prealabil, tînărul artist a angajat pe cont propriu o adevărată expediție de arheologie muzicală. El ar fi poposit, nu ca un profan pelerin, ci ca un cunosător: al tăneii melosului, la Putna și la Neamț. La Sucevița și la Biserica Neagră, lîngă toate stranele care încă mai grăiesc, încercînd să regăsească firul silicului rupt și să ni-l redea, cules de pe aceleși file

Paul ANGHEL

INDUREAZĂ

Indurează, mamă, din nou ființa mea,
mai naște-mă odată, în tainică izbândă,
un cal deasupra-mi plînge de douăzeci de
ani
o lacrimă ce nu poate să mă pătrundă.

Iar eu am ameșit de-afta trup cît am
și nu îi simt nevoia și craniul mi-e prea
mare,
mi-ar fi deajuns un trup de miel și-un cap
de lebădă
și două aripi de îndurere.

Nimic nu mă mai doare din toată-această
carne,
mi s-a depus țărînă pe ea și-i tăbăcită
mai naște-mă odată, mai picură-mi odată
din norul timpului tale tot ochiul în orbită

Să vijtien urechea înfrăgeșită sunetul
ce-și are într-o frunză, și scena și ecoul,
să-mi fie ochiul încă fierbinte și să vadă
cum din vultur rămîne în piatră pură oul

Să mă apese blînda lumină a amiezii
și să mă doară pielea ca după mii de ace
să-mi pedepsească vîntul greșelile suflînd
cu adieri ce-n rug mă vor preface.

Ce gros sînt îmbrăcat, ce simțuri groase,
ce piele groasă, ce urechi rudimentare,
și ce ochi groși, ce limbă trîndăvită
ce neîndurere!

Tu care poți, înția și singura, să fii
izvor al ființei mele, mai naște-mă odată
iubește amintirea întîilor tăi ani,
fii, de mișcarea cerurilor, tulburată;

Și-apoi redă-mă lumii, înfrăgeșit și gol
culori și zgomote și ace asupra mea să se
răstoarne,
fă-mă să pot pricepe pentru voi toți
mîșterul lumii,
îndurează, mamă, din nou această carne.

O ROABĂ CENUȘIE

E capul meu o roabă cu două roți de ochi
pe care invizibilul stăpîn o poartă printre
vetre,
și cară, știu și eu ce lemne și ce cuie,
ce fierăstraie, ce mortar, ce tîmple și ce
pietre.

Din loc în loc, căldătorim și ducem diferite
materiale de construcție ce-s foarte
necesare,
ne mai oprim, pornim, ne mai oprim,
pornim,
stăpînul meu mînîncă numai ființe
vorbitoare.

ADRIAN PĂUNESCU

Nu-i plac nici iepurii, nici găștele sălbatice,
nu-i plac mistreții și nici scoicile de bală,
așa că stăm prin așezările de oameni,
unde trăiesc mai multe familii laolaltă.

El nu se vede, mă văd eu, dar el mînîncă
copiii neglijați și-aceștia se întind din nou
pe brînci,
mînîncă și adolescenții, aceștia redevin
copii,
mînîncă doamnele bătrîne, acestea se fac
stînci.

Din cînd în cînd el trage cite-o coloană
vertebrală
din teaca moale-a cărnii și mi-o aruncă-n
jeasă
pornim din nou prin lume, și el mă ține de
hulube
dar oasele spinării, ce spuneam, încep să
crească.

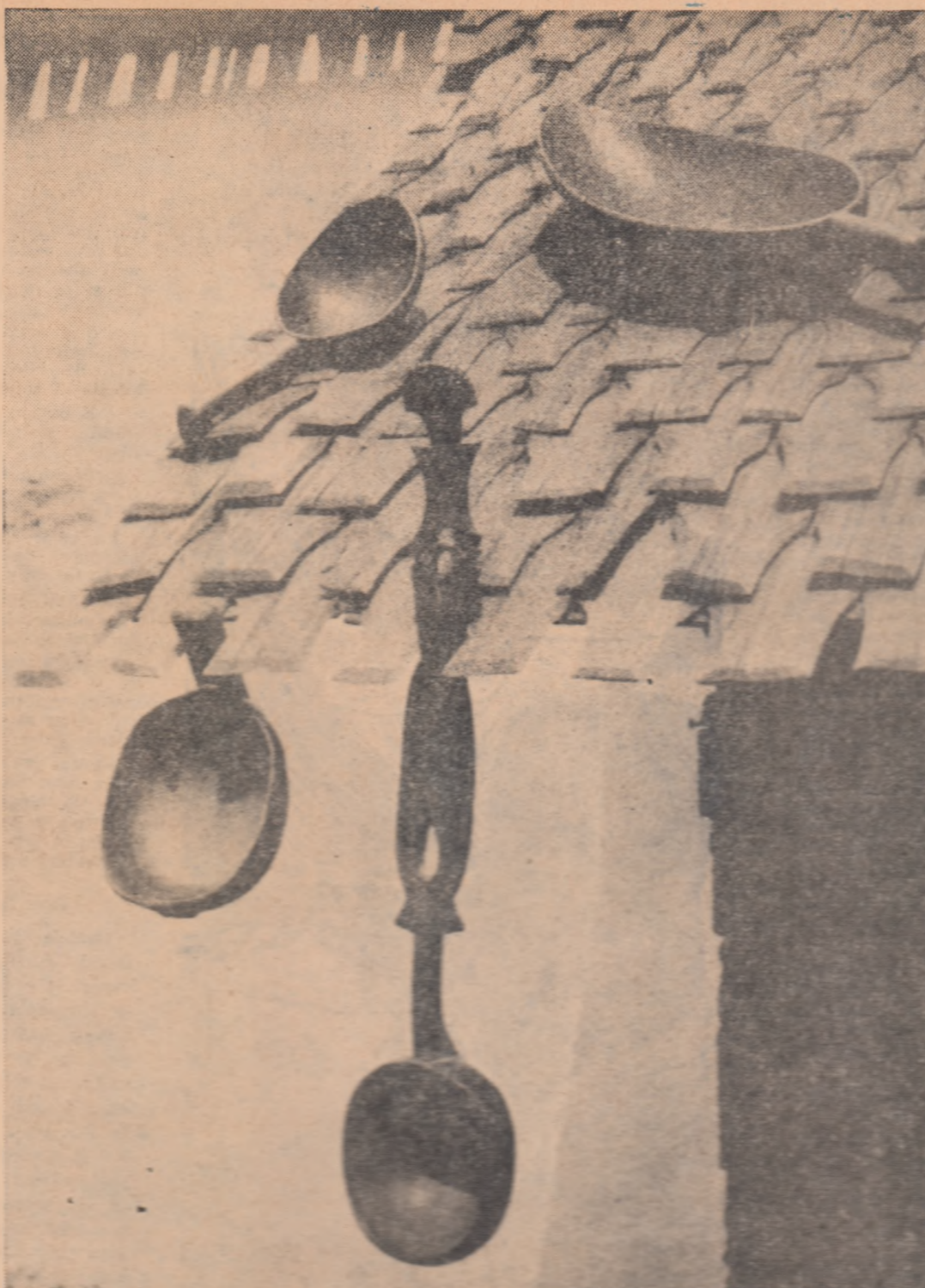
Atunci el îmi răstoarnă capul ce este
roaba lui
și iar pornim din așezare-n așezare,
metalicii mei ochi răsună sec pe pietre,
stăpînul meu mînîncă numai ființe
vorbitoare.

FINTINA SOMNAMBULĂ

Senin e plîsul ciorii care ciocnește un
cadavru
de iepure pe cîmp și dac-ar fi mai mare,
ar și răsări
pe el cîteva stele; în univers pierdut mai
afiu

și în cocoși se coace sămînța zorilor de zi.

Eu m-am întors pentru o singură aleasă oră;
voi revedea prin ceață și prin hulă,

OBIECTE CASNICE

cu lună-n virf de cumpănă sau fîntă
încă trăind, fîntina somnambulă?

Ce face o fîntină cu acest fel de boală
cînd omul somnambul vîntea și-o pierde?
Ce-și poate pierde ea, în clipa cînd se scutură
și patinează pe cîmpul verde?

Ea încă picotește, stă cumpăna deasupra,
periază al unei stînci ferestre desfrînte —
senin e plîsul ciorii, senin e umbra,
senin e ghiarele pe iepurele mort. Somnambulă.

Se-aude troscolul gemind de creștere peste
tarlate,
nu-i încă zi, și luna este și nu este,
fîntina sîd perfectă în curcările sale
și-i cumpănă pervazul unei invizibile
ferestre.

Deodată urcă o grăpă peste lume
ce capete atinge cum ar atinge bolnavii,
e cumpănă fîntinii în strălucirea cabine,
și i se umflă lemnul ca alături stîncii.

Cimentul i se moie fîntinii și se-nmolește,
pe prim-le tușituri de-alături creșcă noroia,
se învîntă plîsul ciorii și gome omeneștii
pămîntu-n neșterosele de cîrțițe se-nvîntă.

Și iară apa tulbură în groasa ei parădă
cum iese din fîntină, bulbucată, vie,
ea fierbe și e gata în univers să cadă
dacă n-ar fi ceva cîndat să fie.

Căci iară, în sfîrșit, fîntina mea simte
cînd de afită apă murdară e sălăvă,
cum se ridică albă, cerească și fierbinte,
în veci de veci fîntina somnambulă.

În toată forțotirea care-a pătrîns și-n lemne
și le-a umflat, și care impuls noros chemase,
din genul slăcîrui pămîntului pesemne
dubul fîntinii mi-a urcat în oase.

Iată o flacărdă ce merge lesne
cînd pe nervura frunzei, cînd pe cumpăna
fîntinii,
ea parcă are ochi și coapse și urechi și
glezne
și parcă are și un gest al mîinii.

Cu brațele întinse ea pare o femeie,
plutînd pe un pervaz care-o susține,
cînd mantia aprinsă și-o descheie,
apa fîntinii mă cuprinde și pe mine.

Peste puhoiul, trîndav acum, răsare luna
sau asfințește luna, ca un adînc de turlă;
voi regăsi aici, în turburea cîmpie, totdeauna
momentul cînd debordă fîntina
sommambulă?

Ce-și pierde ea de poate fi astfel numită
și tre' uie să taci, să nu se prăbușească?
Iată cum apa vraște de dedesubt imită
mișcarea duhului fîntinii, absolută și
cerească.

Ea are văcut fîntina somnambulă, ea este
nebunia mea,
ea are văcut fîntina somnambulă, îi stîr
negr,

Na va cădea, o, na cădea, na va cădea,
și mîșteru fir de apă să nu i se depire,
și mîșteru fir de flacărdă să nu i se deslege.

Ah, e bolnav pămîntul la mare adîncime
și eu mă bucur că stîr regele mîinii lui,
înfrîntat la culme, nu poate să-și surprindă
dorința de-a avea și el mîșteru și lupari și
stînci.

Stau ape peste fîntină și le apruz și înăi
din cînd în cînd spumează cîte un dub arăd
și se raped nămolari să-și apruză din ape
tălmășă
și-a trîmbie înfrîntat o clipă îl escud.

Dar el se reculește și de alina groasă
adormea, cum ajunge în aer și e pace,
plutînd pe mi de lîni albe, se curbează,
gesturi îndoliate și curgătoare face.

Atunci se potolește covora de nămolari,
prin fumarile noapții din orizont trec spice,
pe un burduf albastru de urîtoare glori
dubul fîntinii mele ar vrea să se ridice.

Dar se întoarce, umbil, e orb, e surd, e surd,
își pipăie tot drumul pe care-i are-a face
mă-nmolește gîndul că acest fîntină dub
na s puză
ajunge niciodată odîmni la suprafață.

Astfel prive el fîntina e somnambulă; bate
întîm vînt al cîlei și apele se trag
încet-încet în cercările de cîrcosă scurte
și cercările își adună structura; capul din
lari.

Stau în genușchi? Se poate, de vreme ce
mi-ajunge
troscolul prin-a umeri în roabica mîinii,
mă șterg pe trup de sânge și pe obraz de
sînge
pe cumpănă ca pe-un baston mă scol.

Curînd se face ziuă, senin din mom e plîsul
ciorii,
senine ghiarele, senin și iepurele mort,
sticlos aproape — totuși, astfel încît mă porț
și eu la fel de fals, precum ne-mbracă zorii

Sînt iarăși în picioare, mă bucur că le am,
mă curăț de nămolul ce parcă mă înveșmîntă,
ce fericit eram cînd o priveam,
cum putrezește nobil în propria sa nuntă

Ceva, ca ighiaburi roșii, pe brațe mi se
frînge.
și cărnii îi e foame cînd vederea e sălăvă,
fîntina somnambulă: de apă sau de sînge?
Fîntina mea întreagă, fîntina somnambulă.

V. VOICULESCU INEDITE

DEDICAȚIE

Un cîmîtur de cărți se plînge
Că-l dezgropăși fără ogoi,
Ce să-mi trînești acești strigoi
Setoși de-al amintirii sînge.

Dormeam acolo pe obînc
În scoarțe — racle somptuoase —
De ce-ai sculat din somn adînc
Din nou, rîniștele lor oase?

Îmi bat în geam, știu căscă la ușă...
Și-m grabă spațului să-i abuz,
Îmi scutur pînă de cenușă
C-o somnătură să-i străpuz.

NEBIRUITA ARTĂ

În zona luptării cu sabia mea slabă,
Mă răpunez după-amiază ne-mpicat
Cînd te-am chemat în ajutor și-m grabă
Nebiruită-ai armă tu mică dat.

Po: tîbări de-acum asupra-mi zbiril:
Lăsîndu-mi Doamne cuget pur de prunc
Mi-ai prins în mină praștia iubirii
Ca în vrăjmaș cu inima s-arunc.

IUBIRII SOSITĂ PREA TÎRZIU

Nu vreau să trec flacăra mai departe.
Nu alerg cu tine spre alba-i mînd.
Nu te mai dau, iar făr-de moarte.
Te opresc numai mie... În mindria-mi bătrînd,
Iubire sosită prea tîrziu pîn'la mine,
Torța ta o-năbuș, în piept cît pot:
Arde-mi brațul care te ține
Urcă-n adînc și-aprinde-mă tot
Să ard de viu, singur, fără-mpotrivre.

COVOR DIN MARAMUREȘ (detaliu)

CIOCĂNITOAREA ȘI VIOARA

Măestra ciocănitore
Apriga cercelitoare,
Critic aspru, — cu-agerime
Mult faimos în păsărime,
Iscodește în tot locul
Și cu ghiara și cu ciocul
Deopotrivă de-ascușite,
Scorburi cît de incilcite,
Scurmă trunchiuri scoțoșate,
Pe sub coji cît de uscate
Și cu zboru-i scurt se saltă
Sus pe creanga cit de-naltă,
Dînd cu plîsul ei isteț
Lumii simple spre folos
Tot ce lemnul găunos
Ține-ntrînsul mai de preț;
Bate-n el ca-n niște porți
Și de-ndată, mari și mici
Ies gingăni, viermi, furnici
Gîndăcei și vii și morți.
Iar din putredul copac
Cu cioc-cioc și cu pac-pac
Pe deasupra-ea mai scoate
Clasice fugi și tocate
Parc-ar fi întocmai Bach
Sarabande, fantezie
Traspuse la tocălie
De fac gășele „ah”!
Dînsa în întreaga fără
Are-o singur-adversară:
Lînceda privighetoare
Mierloita cîntătoare,
Și, ascunsă-n crîng, o mierlă

Cu penelul scrum și șperlă.
Astea spun în gura mare
Că un trunchi valoare n-are
Dacă nu-i alcătuit
În chip foarte iscusit,
Boltit tainic, cu măsură
Ca un trup cu piept, git,
gurd.
Și-i un lemn unic în lume
Alăuta p-al său nume
Din ea, numai cine știe
Scoată altă bogăție
Miez și inimă de cîntec
Desfătări nu pentru pîntec
Izvorînd ca pe o vrană
Dulce pentru suflet hrană.
Ghionoaia înciudată
Însfirșit află odată
Pe o masă în grădina
O uitată violină,
Ce părea scobită toată.
„Asta e?”-ntreabă ea stolul?
Nu-i plăcea dintîi aspectul
Cu metoda-i cunoscută
Ea izbi vioara mută.
Fără teamă, cu tot riscul
Își înfipse în lemn plîsul
Și cu ciocul ei cel sprinten
Îi dădu direct un pîntec
Cioc și toc, pe dos și față
Dar nici urmă de viață
Nici un ou mărunt de giză

Alăuta sta moftuză,
Trupul zvelt de chihlimbar
Se împotriva avar:
Nici un fir de putregai
Sau un bob de mucegai
Doar un vaer lung, fiornic
I-a răspuns din goul dornic
Parcă-n spasmele durerii
Tresăreau toți guarnerii,
Și de-afta clonș și ghiont
A ajuns vioara ciont.
„Unde-i”, țipa ea, „comoara?”
Și bătrînd-o-n lung și-n lat
Spunea: „nu m-am înșelat!”
Găurînd de zor vioara...
Spirit critic ea, acuș,
Ca să afle adevărul
Trecu iute la arcuș
„Ce-mi vorbiți aici de artă?”
Uite-o-acuma zace spartă,
Se fălea cu drept cuvînt
Criticul plin de avînt
Unde-i versul și cîntarea?
Vă minșea privighetoarea
Nu-i substanță-n ea reală
Numai formă și-amăgeală
Nici măcar tobă ori toacă
A fost doar o biată troacă!
De-aia înc-o dată zic:
Într-o operă, oricare —
Cătași viermii, nu-șelare:
Viermii-s tot, restul nimic.

ZIUA LA AMIAZĂ

Lui I. V. la 20 de ani, acest om bun născut dintr-o dragoste urtă.

Nană Lucreție mergea grăbită cu capul în pământ. Ziua era urtă, cu soare. Nopțile erau de două ori mai urtă. Al micul nopții, nemții puteau să intre în curte. Dacă lătra cîinele trăgea cu pușca în cine. Ei puteau să intre în casă să aprindă lanterna și să le înspăimînte în somn. Dacă te încontri puteau să te omoare. Dar noaptea aveai și un folos. Te ocrotea întinericul. Auzeci vorbă în preajmă, te rostogoleai la pămînt și citeai urechile. Cînd se depărta zgomotele, cînd amuțeau bine, te ridicai. Picioroale îți amorteau, minile îți atîrnau moarte pe lîngă trup, fumicate. Te durea capul. Pămîntul și se învîrte sub picioare, se depărta de tine casa, grajdul, ulița își schimba cursul. Pînă la urmă găseai o taină în alt loc.

Nană Lucreție mergea aplecată de spate ca o bătrînă. Ziua era mai rău. Te zăreau de departe. Puteau să te ochească cu pușca de la o sută de pași. Dacă fugeai te vedeau încotro ai apucat-o și se țineau după tine.

Era rău și ziua, era rău și noaptea. Intr-un fel sau altul, cum o fi și ce-o fi, trebuia să pleci după treburi.

Nană Lucreție a schimbat găleata în mina cealaltă. Brațul ușurat a rămas întins, tremurînd. Mai avea treizeci de pași pînă la casa lor cînd se auzi strigătul din spate. O vorbă poruncitoare prost rostită: „Stai!”

Ea a întors capul îndărăt. La o aruncătură de biță înapoia ei

trei inși stăteau în mijlocul uliței. Unul avea mina întinsă spre ea. Poate ăla a strigat. Nană Lucreție a țîșnit spre casa lor. „Stai!” ăla cu mina întinsă a tras de cocosu pistolului. Altul i-a împiedecat să tragă i-a spus în limba lor: „Ești măgar! E tinără. Fuge. Veniți.”

Nană Lucreție a ajuns la poartă. A dat cu găleata în ușă, apoi a aruncat găleata. A intrat în curte și a căutat cu ochii un loc. În casă — nu, în grajd — nu, în fîntină — nu! A luat scara de la sură, a propăt-o de trunchiul fâgului și a urcat. Apoi a împiedecat printre frunzișul fâgurilor. S-a cubărit către vîrf și a rămas nemişcată.

Ei au intrat în curte. Cel care a tras cu pistolul a spus ceva. Apoi unul s-a îndreptat spre grajd, unul spre casă. U-n rămas pe loc. Cel de la grajd s-a întors degrabă. A spus câteva cuvinte celui care a rămas afară. Cel din casă a ieșit și îl împingîndu-l pe nana Joră din spate. „Unde este fata?” — a întrecut cel care a stat afară. Vorbea cu cuvinte stricate.

Mama nanei Lucreție i-a privit prostolul. „Unde este fata?” — a mai întrebant, stricînd iar cuvintele.

Nană Joră a zbercat cu glas rupt. Apoi a uitat de frică. A dat încet din cap de la stînga la dreapta, rar, de la dreapta la stînga, mai rar, de la stînga la dreapta, încet, de la dreapta la... Puscătura a plesnit sec. Fata cădea din fâgăr prelingîndu-se pe ramuri.

Era mai odihnită și-și încropise și ea o gospodărie prin Pantelimon.

Acum venea s-o vadă pe colonelă. Considera că se purtase bine cu ea.

Soția colonelului Purcăreanu stătea cîva timp de vorbă cu ea, apoi, cu un tic rămas din alte vremuri, se ducea să caute „ceva vechi de-a lui Genel”, pentru băatul Ceciliei. Dețu, cu care era de-o seamă.

Dumitru sau Dețu cum i se spunea, se născuse cu cîteva luni înainte de a veni pe lume odrasla colonelului Purcăreanu. Strîjit și boinavicios pe atunci, copilul Ceciliei a trecut multă vreme pe lîngă moarte. Se născuse zbiric și jigărit. Nu prea avea nici un chef de el, Cecilia, cu atît mai mult cu cît ilie, ordonanța colonelului, tatăl copilului (era frumos ilie!) plecase și femcia n-avea să-i mai dea de urmă niciodată.

Asa că Dețu creșu în voia soartei și în ciuda ei deveni frumos și harnic. Urmas și citeva școli dintre care ultima îl făcu radiofonist. I se spunea cine știe din ce motiv „Miluță” care repară televizoare.

— Acu învăță și noaptea, să dea la facultate, se lauda Cecilia colonelăsei în timp ce-i arăta o poză: Dețu — băiat mare.

— Oricît ar învăța, tot băiatul tău rămîne și mai ales știi tu al cui... zise aceasta cu rătăcite înteleasă de Cecilia numai pe jumătate.

— De, băiat secret, ilie, zise Cecilia cu o nuanță de complicitate. Ce, doamnă, puține știi eu? — Adică, ce?

Acum, doamna Elvira Purcăreanu vorbea din profil. Cecilia continuă: — El... Omul ște cînd pleacă, nu cînd vine și de unde vine și-al cui e. Da, doamnă, o să-l ajungă în curînd pe Genel, adăuga acum natr, zimbînd, buclăreasa, în timp ce-și mai privea băiatul în poză. Cu umeri largi și ochii albaștri ocrotiți de sprincene negre, stufoase, Dețu o privea cumsecade din tînutul lui perfect. Nu semăna deloc cu maică-sa, Cecilia, negricioasă și mică. Poate de aceea îl iubea atît femcia și-l privea într-una cu dragoste și tristețe (îl amintea desigur de figura ordonanței dispărute).

Vru să-și pună fotografia în geantă dar ochii îi căzură pe un portret înrămat de pe masa de toaletă a colonelăsei. Era Genel care aducea izbitor cu băiatul ei.

— Ce asemănare! zise femcia cu mîndrie pară și căutînd să nu exprime prea mult. Parcă se cheamă!

— Cu Genel?... băiatul lui Petrache?... și neștiind cum s-o mai stîdize pe Cecilia (că tot nu avea să priceapă) doamna Purcăreanu deveni arogantă și totodată deplăsiind discuția: I-ai văzut tablourile? O să ajungă mare... El, artist. El își duce viața lui... Am vrut să-l mai astîmpăr și l-am căsătorit cu o fată drăguță, dar simplă. Degeaba a învățat atît că tot nu s-a prins nimic de ea. Familia, Cecilio! Nu s-au prea înțelese. Tăcea mereu și într-o zi a plecat fără să-l facem nimic. Fără să-l facem nimic! Nu cred că era zdrăvănă... încheie fără prea multă convingere.

— Nu știu, da era tare frumoasă, doamnă! Am văzut-o și eu cînd am venit odată cu Dețu, știți, pentru școala aia... Cobora scările. Cred că dumneaei era...

— Las-o! S-a dus. Tîne pantalonii ăștia pentru Dețu. Genel nu-i mai poartă. Și-a luat unii tigheli și cu niște ținte. Artist, Cecilio, artist!

— Poate pe la lucru. Că acu și-a luat un costum cum n-am văzut nici pe ăia de sint la facultate.

Colonelăsa n-o mai băgă în seamă. „Minte scurtă mai are și femcia asta” gîndi. La plecare Cecilia întrebă parca pentru a o împăca: — Ce mai e pe la Rucăr, doamnă?

— A, așa-i, că-ai fost. Ai fost la... botezul lui Genel. Ce să fie? Mor caii, Cecilio! Mi-a scris Sergiu acu o lună de unul. Bine c-a apucat Genel să-l picteze.

— Și cine știe dacă din mîlă sau din o veche obișnuință Cecilia zise grăbindu-se să plece: — Sărui mina, doamnă. Mai trec eu.

Trailul de cîteva luni în casa familiei Purcăreanu o istovise și-o mohorisre pe Daniela. Acum după ce plecase definitiv din strada Luterană nu se mai mira de loc de cele întîmplate. Nici de faptul că-l cunoscuse și se căsătorise după doi ani cu tinărul Eugen Purcăreanu, tînăr frumos cu veletății de artist, nici că după căsătorie totul a fost altfel, umitor de altfel! Și apoi atmosfera stupidă și sufocantă de dimineață... însinurările soarelui și pe neașteptate drumul Danieliei pînă la gară după înghetăt

în scoală sfîrșimicioasă (nu-mai acolo găseai) și trenul...

De dimineață la opt și jumătate era într-o gară rece mică, străjuită de brazi și oameni cu sticlute gradate în mină.

E o stațiune! gîndi Daniela — și cum i se făcu rusine să întrebe ieși afară să se uite la peretele din fata gării. Scria cu litere albastre, moale și îmbietor: Sîlnic-Moldova.

Aici avea să stea, oriunde și să se refacă de nesomnul de o lună și jumătate. Suflul îi era ca o cîmpie ninsă îndeajuns în așa fel că nu se mai zărea nici o cărare, nici un drum sau alcevea. Ninsese și vîntul netezea totul. I se părea că toate se întîmplaseră cu ani mulți în urmă — depărtările și apropierile se îndrăgeau — ani ce o istoviseră și aproape nu-și mai aducea aminte cum s-a hotărît să se căsătorească. Era o nebunie cu fetele la facultate... aproape toate, cun-prinse de o spaimă timpurie, se mîritaseră. Se retrăgeau în grupuri și discutau de-ale lor! Erau neveste. Neveste tinere. Aproape că nici o prietenă nu putea să mai ai. O priveau cu superioritate zimbitoare, altfel decît zimbetului lor complice. Erau mai ocupate, mai grăbite și mai elegante de cînd se mîritaseră... La cite un curs se apropia de o nevastă:

— Nu te măriți?

Asa că de la o vreme Daniela începu să se convingă de inutilitatea și monotonia trailului de una singură.

Se căsătorii fără nici o grabă.

Se trezi la Purcăreni stingheră și lîbută de toți.

Pe iarba din parc sta scris din flori proaspete, ca în orice stațiune, data: 4 august 1961. Căută să-și împropășteze prima întîlnire cu familia Purcăreanu. Nu reuși să-și amintescă decît de albumul lor masiv de piele pe care-l răsfoise de atîtea ori fără pic de curiozitate știind numai că-i face plăcere doamnei Purcăreanu. Mulți ofiteri, mulți cai... într-una: Genel la trei ani și altele și altele... Într-o poză doamna Elvira Purcăreanu, cîriontată și zimbitoare, îmbrăcată într-un costum ofiteresc (desigur al colonelului) călare pe un pur singe, făcea cu mina parca unul din stîgur.

— Îți place? o întrebăse și către Genel: Ti-aduci aminte, Genel, call noștri de la Rucăr?

Și cu buze senzuale și fața luminată deodată de un verde intens, Genel care nu prea-și aducea aminte de moșia lor de la Rucăr începu să povestească ceea ce auzise de nenunțate ori: familia lor cu moșie și prestigiu la Rucăr.

Doamna Purcăreanu o măsura cu superioritate și mîndrie degeaba, ba Daniela care parca devenea din ce în ce mai silioasă.

Iubirea lor pentru Daniela n-a durat mult.

Doamna Purcăreanu a devenit curînd, curînd soacră. Iar Genel, după ce se mai potoli cu dragostea... descoperi că el nu-i făcuse pentru căsnicie și-l însira Daniei. Noaptea în pat, biocrafiile de genii și artiști celebri rare stîdăseră pe drept căsnicia.

O privea pe Daniela cu ochii maică-si.

Pînă la urmă a fost convins și el că singele apu se face și că oricum „o mamă are omul, neveste poți să-ți met lei dar mai bine, lasă...” își zise odată Genel auzind din sufragere voci ridicade de femei.

Și doamna Purcăreanu se lăsă.

— E simplă, dragul meu. N-are sîmbla. Orice ar pune pe ea, oricît ar învăța nu se prinde. Așa sint ăștia de neam puțin... Și Cecilia... Ce proastă!

Și în altă zi doamna se arătă tare neliniștită. Se așezase într-un fotoliu și răsfoia ca de obicei albumul:

— Acu de ce n-o fi venînd? Genel își aruncă ochii la ceasul din perete: „Ce naiba, doar nouă! Și mama mai e-xagerează” gîndi... Da, unde-o fi? Și tot atunci își dădu seama că de fapt nici n-ai vrut să știe unde e. Doamna Purcăreanu țîfii zgomotos, își aprinse cu gesturi largi o țigară și mai întoarse o pagină:

— Unchi-tu Sergiu cu Roșu... Ți-l amintești Genel? Dînspre Izvoare se întorceau cîteva oameni cu sticlute gradate în mină.

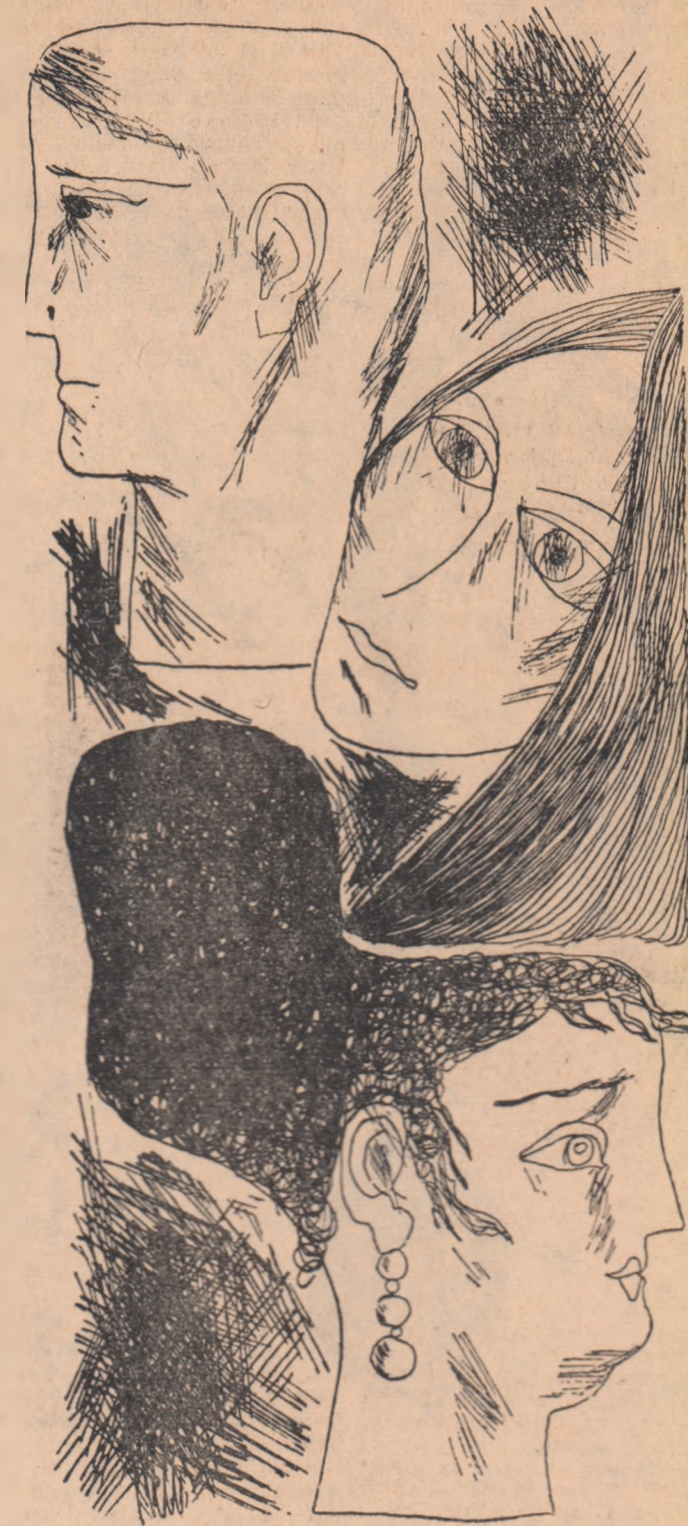
— Mai rămîneți în parcu? O întrebă cineva cu sticla umplută pînă în dreptul unei lînuri indicată: — 800.

— Da, răspunse Daniela și-și roti ochii prin parcu căutînd să rela firul lăsat. Fruzzele căzuseră de cu vară parca într-un fel de istorie timpurie.

Sunau uscat și trist sub pași.

Cînd sunase la ușă pe la zece și deschise Genel și-l spusese:

— Credeam că nu mai vîl... — De ce? Și apoi adăugase în glumă: Al zăre? — Nu știu, zise Genel închizînd ușa în urma ei. Se cutremură ușor. Nu mai intră în sufragerie și nu mai

Un copolet anunța ora prinzului și sfîrșitul orelor pentru cei mici. Pe poarta școlii de vizavi un copil de clasa a III-a scria apăsut cu o cretă de culoare galbenă și cu regret: „A plecat vacanța, cu trenul în Frantal!” Alți doi mai mari își aruncău prin aer un cățel cu co-perți albastre și foarte mulți din ei se împingeau și alergau.

— Știi, draga mea, Genel s-a căsătorit cu o colegă de-și lui... Se înțeleg. O fetiță blondă și pusupă.

— E bine, zise Daniela neștiind și nepăsîndu-i ce zice.

Și doamna Purcăreanu mai șterse cîteva lacrimi nesosite încă.

Un băiat cu părul cîriontat ducea de mină o fetiță cu o fundă mare sub barbă:

— Tanti Purcăreanu, Sorina plînge... auzi tanti Purcăreanu, plînge...

Doamna uită de lacrimile ei și se aplecă să ștergă nasul copilului. Apoi le făcu semn să plece și se întoarse către Daniela:

— Voi vă iubeați, draga mea. Știu. Așa a fost și fîe... Și Sergiu... Ce brad! Și cum a murit! L-a lovit Roibu la cap. Cine se aștepta la Roibu?

Daniela nu-și mai amintea de dimineața acestei povestiri. Oricum, ca totul să se sfîrșească cumva n-ar fi trebuit decît să-l întîlnească pe Dețu. Pentru că tot nu-l văzuse decît o singură dată: atunci cînd coborise scările la Purcăreni. De atunci nu l-a mai văzut niciodată. Ba poate o dată, unul trecut, parca era septembrie, cînd umbra lelea pe stradă și căsca gura la toate vitrinele. Și apoi cînd a văzut-o pe ea într-o librărie a intrat și el

6 PROZATORI

FLORIN CHIRIȚESCU FOCUL VIU

dădu bună-seara. Teși pe terasă. Se sprijini în coate de piatra rece, privi strada inutilă și agitată, apoi își ridică ochii către cerul înnourat egal, cenușiu, ca un cap-pac sau un fund de cazan. Într-un loc, o pată luminoasă, rece și înecătoare bănuia luna în străfundul opac al cerului. A rămas difuză toată noaptea, rea și mohorâtă. Într-un timp s-a dus mai mult, s-a tot dus spre cerurile de metal, de abia se mai zărea coalele ei bolnavă.

— „Și el?”

Nu veni s-o chema, s-o împaca ca altădată. N-avea să mai vină. Începu să-l vadă din ce în ce mai rar pe bărbatul ei.

Cînd se întorcea de la cursuri minca singură la îndemnul grîului al soacrei:

— Mănincă, mănincă și nu-l mai aștepta. Ai slăbit de tot. E artist. Are viața lui...

„Are viața lui” își repeta Daniela înghitînd mincarea fără gust.

Într-un tîrziu sosea răvășit. Spunea cite ceva biugit și se culca. Căci Genel întîrzița, ca să tacă.

Daniela devenea palidă, se împunțina pentru că și vorbele și gesturile lui se împunținau. N-avea de unde ști Daniela de ce se împunținaseră vorbele lui. S-a gîndit multă vreme. Se intrista și mai mult și se căznea să-și aducă aminte de celelalte vorbe... de dinainte și cîva timp după căsătorie.

Doamna Purcăreanu intră și-și mîngîie băiatul obosit. Privindu-și soacra, Daniela își aduse aminte cu detasare și parca triumfător de învătătoarea ei de la Liceul clasic mixt: o femiee revărsată, negricioasă și cu piele stafidită. Daniela n-a putut s-o suferă niciodată pe Emilia Diaconescu, învătătoarea ei.

„Învățată bine, da e moale, tare moale...” spunea doamna Diaconescu mamei Danieliei cînd aceasta se ivera pe la școala să întrebă: „cum mai merge fetița” în timp ce Daniela se înroșea de indignare. „Din cauza ta sint așa!” ar fi vrut să-l strige. Acum același lucru ar fi vrut să le strige lor: băiatului și soacrei.

Privi pe geanul bucătăriei spre plopul înalt și tremurător din poartă. Nu l-a mai văzut nici pe femcia aceea și nici pe el, pe bărbatul ei. Și ei erau acolo amîndoi. N-a mai văzut decît timpul de dinainte egal și alb și care tot trebuia străbătut chiar dacă ei doi erau acolo.

Daniela se ridică și porni în urma oamenilor cu sticle

gradate diferit o priveau parca cu milă. Săbise mult și fata i se umflase de nesomn.

Atunci, prima oară de cînd se îmbolnăvise, Daniela dori puternic să se facă bine. Își aminti (ce-i indicase neurologul Nasta: plimbări, odihnă, somn...)

— Să-ți alungi orice gînd. Uite, n-ai avut de-a face cu familia Purcăreanu și gata! Ce-ți pasă? Gata! Gata! Nu uita să mîncîni mai ales. Trebuie să te întrezmezi să termini anul cîinci. Nu-ți dau nici un medicament.

La Sînic, Daniela nu cunoștea pe nimeni.

Ziua se plimba și ea spre izvoare, fără sticlute gradate.

— Ce bine să nu știe nimeni, nimic despre tine!

Seara ieșea pe terasa vilei și se căznea să deslușească unde e Carul Mare, Carul Mic și celelalte geometrii cerești. I se arătasă de multe ori dar singură nu se orlenta în geografia cerească.

Se întoarse în septembrie cu somn și gîndul la rochia nouă pe care l-o pregătise maică-sa.

Cu citeva zile înainte de începerea cursurilor, Daniela trecu pe la facultate să întrebe de înscriere, apoi pe la o colegă. Căpătase poftă de vorbă. În dreptul străzii Drepte, Daniela o înlîni pe doamna Purcăreanu în doliu. Aceasta o sîrmută discret dar nu tot atât de discret plîns și o îmbrățișă:

— Ce faci, ce mai faci draga mea?... draga mea... Nici n-ai așteptat răspunsul indiferent și biugit al Danieliei Plîns iar:

— Sergiu, draga mea, Sergiu... tu îl știi... A murit! — Nu, nu-l știu! — Sergiu, frate-meu de la Rucăr. Ce mult îl iubeam! Abia acum își dădea seama Daniela ce bine o prinde doliu. Tot acum se gîndi că nici nu avusese timp să cunoască toată familia Purcăreanilor în cele șase luni de căsnicie. Zimbî nepăsător și trist în timp ce doamna Purcăreanu în negru, dar tot mîndră și voinică deși foarte în vîrstă, plînge, plînge pe Sergiu aici, în drum, aproape de Piața Școlii.

Daniela își mai privi odată soacra timpurie și din alte timpuri. Nu știu ce să-i spusese. Ar fi plecat, ar fi surfitel sau s-ar fi intristat... numai să scape, să scape de lacrimile ei sau mai degrabă de vreo aluzie la...

OAMENI RUPTI

De mai multe zile lucrau la pavatul străzii. Erau vreo douăzeci de oameni, printre care și citeva femei, una fată tînără care avea părul galben, ochii clari, mersul frumos. De bună seamă că ea n-a vrut să se rupă, dar au rupt-o ei.

Oamenii veneau de dimineață și se apucau de lucru. Întîi au dezghețat întreaga stradă de pietrele vechi pe care le-au adunat în cîteva grămezi rare. Sub pietrele cele vechi era un nisip urf, amestecat cu uleiuri, în care soarele de dimineață bătea întunecat ca într-o baltă secată.

Oamenii lucrau în tăcere, arareori spuneau vrecun cuvînt de treburîță, mai cu seamă făceau semne și prin ele se înțelegeau. Cînd avea unul cu altul ceva de spus se chema aproape fără să spună numele. Parcă fiecare dintre ei avea pentru fiecare un alt glas și o altă tîrie a glasului.

După cum se înălța soarele își mai dezbrăcau de pe dinși cite o haină, stringîndu-și hainele cu toții într-un norman sau care își au traistele și servietele cu mîncare. Tot acolo sub haine aveau o damigeană cu apă bună din care beau din cînd în cînd. După cîteva ceasuri din zi ajungeau să lucreze, bărbații în cămași, femelle în bluze de stambă.

În primele zile nu i-a văzut nimeni unde, și cînd au mîncat. Într-o zi s-au adunat în timpul prinzului cu toții la un loc, rotocol, și-au golit piinea

și mîncarea din traiste și servietele pe cîteva haine întinse și au mîncat unii din altora.

De pe partea străzii pe care au pavat-o cu smolă topită venea peste, mîncarea lor un aber cald și înecăcios care nu le plăcea. Dar ei mîncau laolaltă bucatele, vorbind rar și înfundat, arare privind la trecători. Se uitau la trecători ca la niște străini de parca trecătorii ar fi fost niște umbre și nu de-adevăratelea. Ei mîncău strîniși roată în jurul bucator, acolo jos în stradă, lîngă munca lor, și de aceea nu le era rușine.

Mai tîrziu, după ce au terminat de mîncat, s-au retras în cet și pe rînd pe partea străzii pe care au pavat-o și pe care au presărat nisip mărunt și galben. Acolo s-au întins pe cite o haină să se hodinescă. Furați de dogoarea pavajului cald au adormit repede.

Ei i-am privit și mi s-a părut că-i cunoașteam din copilăria mea. Doar pe fata aceea tînără cu părul galben n-am mai văzut-o niciodată. Pe dinși însă îi cunoscăm după umbriet și după vorba rară, cum și după căutătura ochilor.

Dormeau acolo lîngă munca lor ei, oamenii care s-au rupt de satul meu. Dormeau pe pavajul cald și se visau că sint pe arături proaspete sub un cer în care cîntă ciocirlii.

Am așteptat pînă s-au trezit și i-am chemat acasă, că e bine acum acasă la noi.

ANA DELEA CAII NOȘTRI DE LA RUCĂR

De prin 1950 de cînd plecase de la familia Purcăreanu, Cecilia nu mai știa de ea. Cu cîteva ani în urmă se întîlni la un bufet lacto cu Petrache Purcăreanu, colonelul la care slujise vreo șase ani. Acesta nu îmbătrînise prea mult dar vorbea tare. Cînd Cecilia intră și ceru o listă cu mîncărurile din ziua aceea, colonelul Purcăreanu tocmai își isprăvea tocana de conopidă.

— Cecilia, tu ești? Bravo! îl zise. Șezi, sezi aici că eu tocmai termin. Ce faci? Unde lucrezi? Să ceri tocană de asta. Copilul tău trebuie că e mare. O fi avînd și el servicii? Auzi fato, cere sos mult că-ți da cit ceri și e foarte bun...

N-o lăsă pe Cecilia să spună mare lucru. Afliă printre picături că lucrează la o cantină.

— Bravo! Și tu mîncîni aici!

Cu mină tremurătoare, colonelul Purcăreanu își încheie nasturii de la haina roasă dar elegantă. Se ridică.

— Nu uita, mai cere sos și să vii să-mi vezi bibliotecă într-o zi.

— Cecilia, tu ești? Bravo! îl zise. Șezi, sezi aici că eu tocmai termin. Ce faci? Unde lucrezi? Să ceri tocană de asta. Copilul tău trebuie că e mare. O fi avînd și el servicii? Auzi fato, cere sos mult că-ți da cit ceri și e foarte bun...

Uriusul a pus cartea deoparte. S-a ridicat, s-a uitat mirat spre cel care vorbea, apoi i-a zâmbit: — Da, da, o stingem. Și s-a sculat să sufle în lampă. — Cel care vorbea la început s-a rușinat un pic: — Nu-i nevoie s-o stingem de tot. S-o facem mai mică. — O facem mai mică. — A făcut-o mai mică. Apoi s-a trîntit din nou pe pat și a rămas așa, cu minile sub cap. S-a lăsat liniștea. O liniște desăvîrșită, încît uitai că ești acolo. (Mă gândeam: de ce oare, valsea aceea încântătoare care duce spre Stîna de Vale — coborisem de la Meziad, pe poasa — se numește Valea Iadului? Rîul care curge pe-acolo se numește Iada. De ce ne-ți zice vîii Valea Iadei?) — Apoi de-afară, pe fereastra deschisă, s-a auzit scriștiiul unei căruțe și-o voce dulce, cîntată, o bărbat strigînd la ea să se oprească. — Copilul s-a rîsunit prin somn și a scîncit. S-a potolit, apoi a zis pe neașteptate: — Ta, unde sîntem? — Uriusul a ris pe infundate: — La cabană. — Și ce facem? — Ce să facem! Nimic. Dormim. — Nu mîncăm? — Ba mîncăm, dacă ți-e foame. Ți-e foame? — Da. Hai să mîncăm. — Au coborît în virful picioarelor, cu pantofii în mînă. Am coborît și eu, să fumez. — În sălta în care mîncam nu era decît un țaran cu o pălărie tuguată pe cap, care bea bere într-un căpăt al mesei. La venirea noastră ne-a salutată și și-a scos pălăria. — I-am cerut cabanierului un coniac și m-am așezat la masă, lîngă țaran. Am aprins o țigară. — La celălalt căpăt al mesei uriașul tăia o pine proptind-o în piept. Cabanierul a venit și s-a oprit în fața copilului. — Domnule, i-a spus copilul, dă-mi ce nouă... croompe! — Și a ris. — Cabanierul a repetat: „domnule...” și a ris și el. Chițind ca un copil. A plecat să pună cartofii la fier și s-a întors zîmbind și frecîndu-și mințile: — Da...

Cabanierul încercă să-și limpezască ochii privind la copil. Deranjată poate de glasul ascuțit al copilului, o femeie din grupul nostru cobori scara și, ajunsa în fața noastră, rămase să ne privească. Purta ochelari cu sticle groase în care căzura ochii se tuguiau parcă disperată și deslușea că se petrece afară. — Copilul n-o băgă în seamă și vorbea mai departe. — Dar turturile din mijlocul pesterii e cel mai frumos. E mare și alb și e pus de-a-n-doaselea, cu virful în sus. Cînd a intrat soarele pe fereastra din tavan, turturile a luat foc și-a zburat din el o pasăre violet, cu ochii verzi. S-a lovit de tavan, a căzut și s-a stins în apa de pe jos. — Pînă să termine copilul, cabanierul dă fuga și aduce o oală plină cu cartofi aburizii. O pune pe masă, își freacă satisfăcut mințile, spune „da”, și pleacă din nou. Se întoarce cu o strachină în care luminează galben, un bulgăre enorm de unt. El pune în fața copilului și rîde fericit: — Da. — Femeia din grupul nostru se apropie repede și își virful nasului în unț. Se trage înapoi, înghițite, și-și întoarce ochii căpșuroși spre copil: — Cine ți-a spus istoria asta cu ghetarul? — Nu mi-a spus nimic, am văzut. — Cînd ai văzut? — Păi, azi. N-am fost azi la Focul viu? — Astăzi plouă cînd am fost acolo. Nu era soare. Nu s-a văzut nimic. S-a spus am auzit că soarele nu pătrunde acedată prin spărtura aia. Proștii! — Ba am văzut! Se încălzește copilul. Am văzut. — Și glasul îi tremură. — Uriusul se sculă în picioare, se uită cu ochii aproape închiși la femeia cu ochelari și făcu un semn larg cu capul, ca un salut. — A văzut, desamă. Dacă zice el că a văzut. — Femeia se făcu roșu la față: — Mofuri. Învață copiii cu minciuni. — Omul de lîngă mine se mișcă. Își turnă grîul într-un pahar de bere. El bău, se sterse cu două palmei și se sculă în picioare. Spuse: — Sîntem și noi dup-aci, doamnă, am văzut și noi. Așa-cum spune pruncul... — Lasă, lasă, se repezi femeia, că știu eu. Cînd e vorba de chestii din asta, dumnea-voastră, țărani! — Și ridică mîna a lehamite. — Mă sculă și ieși. — Nu era lîngă. Stetele aveau un scîlpăt rece, pătrunzător. Îmi înghețară umerii. — Auzii ușa de la intrarea cabanierului trîndu-se. Femeia cu ochelari cobori, repede scările și veni spre mine: — Am văzut că fumați, dați-mi vă rog un foc. Indivizii astia m-au scos din sărire. — Scot cutia cu chibrituri. A-primd. — Nu vă supărați, îi spun, dar bănuiesc că puștii are dreptate. De ce credeți că-i spune ghetarul Focul viu? — Nu-mi răspunde. Aprinde țigara și trage tot fumul în piept. Apoi îl dă afară cu un oftăt. — Și bestia aia de cabanier... Plodului i-a dat unț și nouă nu.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una. — Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

— Viscu chibzui. pe urmă, zise: Cinci! — Dă-mi o mexicană, ceru primul, și-i întinse cinci lei. Viscu alesse și-i dădu o mexicană. — Faină, păcatu-mamel e! făcu acela; dă-mi și-o englezoaică, dă-mi din fiecare cite una.

TINERI

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

N. V. TURCU

VALIZA CU ILUSTRATE

După două săptămîni lui Dinu Viscu nu-i mai plăcu marea. Vru să pornească spre Galați, dar se înfîlzi pe plajă cu un tînar de la Combinatul din Slatina, iar acesta îi spuse să vină acolo, că se căsătorește. Cum nu mai fusese în partea aceea a țării, Dinu se sul în acceleratul de București, cu destinația Slatina.

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

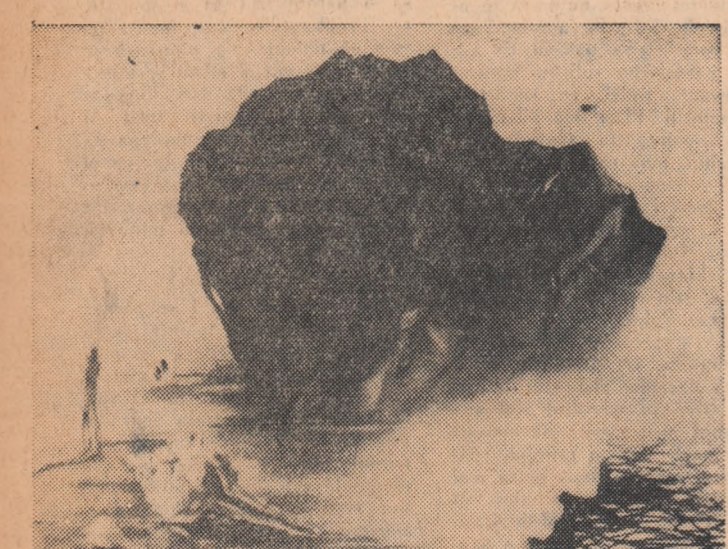
— Știi, i-a spus copilul, am văzut Focul viu! Ghetarul Focul viu! — Da... — E un ghetoi cît casa asta de mare l... Ba mai mare, cît... zice case din astea... cît... o sută de case din astea! Cît un munte! Nu-i așa Ta! — Așa e! i spus uriașul. — Acolo scrie că nu e voie să te dai pe ghetă; așa scrie: „Copiii n-au voie să se dea pe ghetă”, dar eu m-am dat. Nu e bine, că e noroi pe jos și nu alunecă. — Da, spune cabanierul, dînd din cap. — Dar e ghetă adevărată! strigă copilul. Am pus limba. E rece. Nu-i așa Ta că e rece? — Foarte rece! strigă și uriașul. — Și frig, continuă copilul. Îți îngheță nasul. Ghetarul e în fundul pămîntului, într-o pesteră. Am coborît scări, scări, scări și cînd am ajuns acolo mi-au înghețat urechile. Și nasul. — Da...

*UL TEATRU FILM MUZICĂ PLASTICĂ

MARCELA CORDESCU

CAP

STINCA

PLAJA (ulei)
Fotografiile: DAN GRIGORESCU

BLOCNOTES

muzica ușoară-gen greu

Mi s-a recomandat să mă port cu grijă cu muzica ușoară. E un domeniu fragil peste care s-a vărsat cereală destulă și patimă nu mai puțin, iar drept dovadă mi-a fost lăsat pe masa de lucru un dosar voluminos cu zeci de articole făcute din presa cotidiană și săptămânală, publicate cu prilejul ultimelor două ediții ale festivalului de la Mamaia. Impunător travaliu.

Muzica ușoară e stimulatorie de bună sau proastă inspirație, dar mai ales de idei. Acestea sînt puse în circulație cu pasiune și aplomb, alternînd între zeflemea și condescendență (mai mult din prima decă din ultima, căci arta fujurării și întotdeauna mai ușor de deprimat decît cea a smerenii palare). Cu expresii de dragălbășenie și epiteturi ornate extrase dintr-un arsenal identic cu cel folosit în as-zisele cronici „sportive”.

Intre detractorii și apărătorii ei, muzica ușoară există. În secolul nostru ea capătă o adevărată funcțiune socială prin rolul de fundal sonor al celor mai diverse activități umane. Fie și numai extraordinară și circulară, fie impune a fi luată în serios. La radioteleviziune postajul nu-i aduce scrisorile cu toba, ci cu sacul. Zilnic, citiva sute de plăcuți sînt destinate redacției de muzică ușoară din Direcția Muzicală. Sute de minute din spațiul radiofonic lansat în eter de antene noastre sînt consacrate în exclusivitate acestui gen. Aproprie trei milioane de aparate de radio și de difuzoare ale rețelei de radiodifuziune „transportă” odată cu întregul complex al emisiunilor radiofonice, mult căutate programe de muzică ușoară, de dans, de estradă, distractivă, de alte cuvinte — cea ambientă sonoră captată cu egal interes în liniștea laboratoarelor, în zgomotul atelierelor sau în goana mașinilor pe șoselele țării.

Tot ce este divers solicitat este și divers comentat. Lenii conștiență primordială ritmul, alți lirismul, interiorizarea. La un anti-judicium, exuberanță, chiar extravaganta; la celălalt meditația, amintirea, bucuria discretă și elegantă, veselia ingenוא. Forța de redare a ritmurilor și a sentimentelor a generat stiluri și muzica ușoară își are vedetele sale. Fie compozitori, textieri (deosebit de cunoscuți, dar deseori merită) sau interpreți, vedetele muzicii ușoare și-au capăt adeseori binemeritatul certificat de existență mai mult prin forța persuasiunii decît prin personalitate. Repetarea cu insistență a impus mai mult decît surpriza. Deverul, mai mult decît calitatea. Păcat! Deunăzi, doi respectabili specialiști ai genului, muzicologi cu titluri universitare cizigaste cu titluri aplicație, îmi dovedeau cu argumente că în domeniul acesta sînt mai bine decît stăm și că de-ar fi să traducem textele glagolice italiene ori franțuzești ne-am lua cu mințile de cap. Intr-adevăr, din vreo cîțiva sute de compozitori membri ai Uniunii Compozitorilor, s-au ocupat de creația muzicii ușoare — după spusele lor — numai treizeci și șase, iar dintre aceștia, doar o treime luă mod sistematic. Nici capitolul „poezii” nu e mai puțin reculatant. Cîțiva între două-trei duzini de textieri care posedă familiaritatea versificării și a potirării cuvintelor pe ritmurii la modă. Aceștia din urmă sînt justificați soliciți cu cea mai mare asiduitate de compozitori, ei cunoscînd în mod profesionist tehnica adaptării versului la ritmul și melodia muzicii ușoare. Și unii, depășind diletanțismul, au realizat performanțe de calitate, inscripționate în antologia genului.

Interlocuții mei — oameni cu respect și răspundere profesională față de gen, deseori nu profesau — mă sfătui să fiu prudent, căci publicisții mai virtuți în pană și-au încercat nervul, fără nici un efect pozitiv. De acord, dar nu pot abandona. Vînd, nevrînd, ascult multă muzică ușoară, fac parte din categoriile largă a celor care o îndrăgesc, și cred cu tărie în rosturile ei ca artă. Mai mult, îndrăgesc în a socoti patrimoniul melodic al creației noastre folclorice, un tezaur înalt insuficient valorificat ca bun de preț al întregii omenii, vîd în arta de a cînta și a spune prin cîntec a poporului nostru, dacă nu singura, marea ocazie de participare autentică în schimbul internațional de valori din acest domeniu. Ori, de hibridă ar părea prin universalitatea ei, muzica ușoară, la modă pe toate meridianele, rămîne un conglomerat de ritmuri populare localizabile geografic în folclorul mai nou sau mai vechi al popoarelor. Tangoul se identifică cu penin-

Niciodată nu mi-a plăcut să fan pe mentorul cu toroipian, și de test în critică alți grația elefantului scapă în suferință, cu și „învingerea” blasfemiei ori paronomasiis. Deseori mîntuie de a signifi dirijarea aceste gânduri. Avem compozitori de talent ne-indoleic și o pleiadă de interpreți cu personalitate. Muzica salvează de cele mai multe ori textele și nu puține sînt cazurile cînd interpretarea le salvează pe amîndouă.

Avem nevoie de muzică ușoară multă și bună. Față de 150 de melodii înregistrate la radio în 1965, anul acesta s-au înregistrat peste 300. Dintre acestea cîteva au constituit singurele succese durabile ale ultimului festival de la Mamaia. Înțelegem și necesitatea muzicii comerciale, de ocazie, publicitare, împărțim vopluțea încercării competitive cu forțe proprii a ritmurilor la modă, fie ele twist, shake, venka, se, etc. etc., dar unde e acel ceva al nostru, sensibilității, duioșii,

prim plan

După o lună, prea lungă pauză, spectacolul european din nou zăte a fost transpus în Japonia, într-o epocă corupționară nu cronologic, ci ca semnificație. În Ajul de noapte, plină de acțiune în secolul XVIII în Japonia, am arădat cum trebuie adaptată și digerată practic o operă. Am căutat un context pur japonez, rămînd în același timp fidei cel al piesei. Doar părea surprinzător, deși numai la prima vedere, faptul că pentru acest film Kurosawa s-a inspirat mai ales din romanul „Umilii și alții”, al lui Dostoevski, care este unul dintre scrierilor preferați ai regizorului. „Literatura lui Dostoevski este prea vastă, prea bogată, prea densă. În trei rînduri găsești o întreagă poveste, deși e complexă. Pornind de aici se poate face de-a pururi un film”. Referindu-se la „Umilii și alții”, Kurosawa spune: „Este o obiectivitate totală, uoigătoare chiar, care vrea să mărească și să înalțe. Acest lucru se poate transpune în imagini, în ce m-a decis să-mi adaptez pe Dostoevski pentru cinematograful japonez”. Pentru mine adaptarea a însemnat a adevărată luptă, la capătul căreia am ieșit epuizat.

Regizorul japonez pare să aibă o adevărată pasiune pentru literatura rusă, iată opinia lui asupra lui Dostoevski: „Este un mare Război și pace, Tolstoi și singurul scriitor care a știut să facă dintr-un deceniu un mesaj de vizuală, avînd o viziune aproape cosmică. E un neputînic să crezi în imagini mai vii și mai puternice decît ale lui. Să erantizezi Război și pace este un parlu pierdut dinainte”.

Kurosawa, desigur și cunoscut mai ales ca un specialist de jidai-gekki (filme istorice), a făcut și numeroase genai-gekki (filme de actualitate). „Actualitatea socială sau politică nu însemnă doar un pretext pentru a descrie o dramă, deoarece pentru a descrie bine un fenomen trebuie să ai un cadru social-politic”. Spune regizorul, a căruia inspirație activitate artistică a urcîndu și vînturii omului contemporan s-a înțelesă sensul vîntii, să-l facă să adopte o altitudine mai înaltă umană în fața ei. De aceea mult din filmele lui istorice se referă de fapt tot la prezente, dar au îmbrăcat haina istorică pentru a fi mai ușor de înțeles. Publicul ar fi socotit că un film de genul acesta ar fi un lucru minime, dar un lucru minime înseamnă să zăgrăvească umanitatea”.

PORTRETE CONTEMPORANE

Constantin Bobescu

Pentru cei ce ne aflăm astăzi la mijlocul drumului dintre creștinismul Ateneului, am ascultat nume și orchestre celebre, dirijori și interpreți care au făcut ochul lumii. Dar în inima noastră a rămas neștirbită imaginea celui ce ne-a fost întîlnit dascăl și cu bagheta lui ne-a deschis calea spre tainele muzicii. Ori, cît de vite ne-am urca, pe treptele emoției, pe cei care ne-au pregătii pentru înțelegerea minunilor diversului sonor nu-l putem uita. Sîntăm în noi telemente trănice, așezate de unii maștri cărora muzica românească le datorază atât de mult.

Gîndurile acestea îmi trecuau prin minte cu cîteva săptămîni în urmă, cînd l-am văzut pe dirijorul Constantin Bobescu la pupitul orchestrei cu care s-au confundat trei decenii din viața sa. Și ascultîndu-i poezii simfonice pentru cor și orchestră „Regina Ostrogolilor” pe versuri de Cosbuc, am simțit un intens fior emoțional, nu mi-am putut abstrage minirea că asemenea lucrări sînt atât de rar interpretate. Mi se pare că mari clasici ai literaturii noastre merită mai mult decît melodiile de romanță. Bobescu s-a apropiat de opera lui Cosbuc cu o dragoste constantă și emoționantă. Și totuși, pînă acum compozițiile sale ne sînt prăfuite puțin cunoscute. Că și ale altor compozitori înalți și contemporani, ce s-au inspirat din opera clasicii români. N-ar fi oare utilă programarea unor concerte pentru tineret, dedicate acestor creații?

...Iar cînd aplauzele celor din sală au răspîrțit emoția primii întîlniri cu această compoziție ce se înscrie în cea mai tradițională tradiție a muzicii noastre, vocal-simfonice, am adus omagii noastre unui dirijor și compozitor care, cu o devoțiune exemplară, s-a dedicat decenii de-a rîndul propășirii vîntii noastre muzicale. Zimbutul și gesturile-i sfîlnice parcă ne-ar fi spus că nu lui l se cuvîna aceste aplauze. Atunci am înțeles că suprema satisfacție a vîntii sale de artist nu au fost nici onorurile, nici gloria. Ci bucuria de a ști că rodul unei munci plină de dăruire și lipsită de emfază a curcit inimile iubitorilor de muzică. Există oare o împlinire mai mare pentru un artist adevărat?

Valeriu RĂPEANU

festivalul de la Leipzig

a avut drept deviză: **Filme din întreaga lume, pentru pacea lumii întregi**. (Filme der Welt für den Frieden der Welt). În fața acestor internaționali de întîlnire a avut o semnificație politică egală cu cea artistică. Festivalul a folosit acest prilej pentru a se dezbate pe larg problema agresiunii din Vietnam. Inițiativa este bună. Pleoara eficientă contra războiului a fost elementul dominant al acestei întîlniri, recurgîndu-se la mijloace de impresionare subtile și diverse. Ideea călăuzitoare era să se arate cum americanii, care au luptat pentru stîrpică a fascismului și a ororilor naziste, sînt angajați acum într-un război de agresiune și comit atrocități. În măsura în care s-a arătat prin imagini ne-monotone, prin priveliști variate, această vinovăție inconștientă, această trădare față de morții americani căzuți în Europa... pleoara s-a dovedit eficientă și cei ce s-au gîndit să folosească prilejul Festivalului pentru această meriță sînt fie felicități. Remarcabil a fost în această privință un film cuban, tratat foarte hollywoodian, unde imaginea fulger, în ritm dinadins dezordonat, simbolizează plastic acea inconștientă mentală și morală de care vorbeam. Extrem de ingenioasă a fost ideea ca, în cursul acestor effluy de imagini contradictorii, să apară mercur, și misterios, și figurat, figura lui Goebels, sau faciesul corțonat al lui Hitler urlîndu-și discursurile.

Un alt mijloc indirect de luptă pentru pace și de stigmatizare a războiului de agresiune fascist este de a arăta cît mai multe atrocități naziste. În această ordine de idei sennalez filmul care a fost ca să zic așa „bomba” festivalului: **Der lachende Mann** („Omul care rîde”). „Eroul” e un fost ofițer nazist, autor de multe orori, care acum își închinăză talentele de călău în Congo. Maiorul Congo-Müller se numește el. Și mîndru de atrocitățile lui, pe care le povestește cu poftă, cu chef, prăpîndîndu-se de ris, în fața microfonului. Este un caz unic în analele imoralității.

La acest festival a avut loc și o retrospectivă a filmului documentar francez, începînd cu cele din 1919. În sfîrșit, la Leipzig a avut mare succes Mamaia (mai clar — filme care au fost distinsse și la primul festival internațional de animație de la Mamaia). Trei filme: „Piața și viața” (ceh), „Purcelul muzical” (jugoslav) și „Orchestra de la Palmcourt” (englez) au luat premii importante.

Și fiindcă a venit vorba de premii, vreau să vorbesc și de filme românești. Unul din ele a fost **Liniorii** de Dumitru Done, imaginea George Gheorghe Gheorghiu de un film tehnic, despre instalarea unor cabluri de înaltă tensiune la mare altitudine. Acest subiect a făcut ca cineva, la conferința de presă, să afirme că filmele românești merg pe șablonul filmului tehnic. Dar iată textul rezumatului publicat de Festival: „Opiniile ziarștilor erau diverse. Pe de o parte, s-a spus

„Mîncea voievod”...

O nouă specie de teatru izvorâtă din istoria neagrului nostru, un nou și interesant spectacol de Stat din Constanta — rodul firesc al unui gând, al unei pasiuni, al unei dorințe, este teatrul cu stradanile artistice ale tuturor autorilor acestui spectacol pe care bucurăstrenii l-au aplaudat cu emoție, cu respect și dragoste, serile trecute în marea sală a Palatului Republicii...

Obșnuiti din spectacole și piese anterioare, ca un subiect istoric să fie, oarecum, și melodramatic, abundent în situații căutate dramatic, lacrimogene chiar, dacă nu și gâlăgioase, în piesa lui Dan Tărășchia spectatorul înțînește o surpriză: în fața lui se pune de la început: piesa nu e imprevizabilă, mai puțin o literatură de spectacole cu sîropuri amestecate cu bășici de săpun. O seriozitate de fond flancată de profunzimea acelor dramatice cuprinsse în acțiune îl reprezintă, atît pe autor, cît și manuscrisul inspirat din folie unei istorii de zbucituri și victorii ale unui timp și ale unor inteligențe românești.

Calitățile literare ale piesei? — o limbă românească frumoasă, lipsită de arhaisme inutile, plină de imagini, de culoare, de vibrație. Dialogul sprinten, cu răspunsuri de înțelepciune tărănească, simplu, concis, plin de sonoritatea gîndului fiecărui personaj exprimat clar și hoarîr.

Un spectacol de regizorie artistică, o punere în scenă la nivelul unor îndrăznețe rezolvări cerute de prospektivă teatrului modern. Spațiul larg al scenei imense, distribuit pe un joc concentrat, nu a fost, nici o clipă, o pierdere de loc. Profunzimea din toate sensurile se confundă, cînd cu umbrele trecutului, cînd cu luminile prezentului, cînd cu secerentele marilor intensități sufletești. Reținutarea la cortina care șterge faciesul actorului, a dus la permanența și perfectă armonie dintr-o scenă — istoria, și spectatori Actualitatea: un procedeu care, în lecșiunile regizoriale ale lui Constantin Dinulescu, a creat mult cîntăta unitate și fuziune dintre scenă și sală.

Pentru publicul bucureștean, spectacolul constantean a fost o surpriză și o satisfacție.

Faptul că personajele au fost construite de scriitor și căldite de regizor pe structura sîntătoasă a caracterelor dintr-un popor, că și în scenă apăreau oameni poate unii dintre cele mai bune, cu subiect istoric, juat pe scenele românești... O invitație spre reflectare pe care, dacă urmași lui Ovidiu nu o cer, rezultatele și succesele lor o împlin.

Borujă T. ARGHEZI

